

**IX. DÖNEM (14 MAYIS 1950) VE XVIII. DÖNEM (29 KASIM 1987)
MİLLETVEKİLLERİNİN VE BAKANLAR KURULU ÜYELERİNİN
KARŞILAŞTIRMALI ÖZELLİKLERİ**

Prof. Dr. Şan ÖZ-ALP*
Ar. Gr. Ali Atif BİR*
Ar. Gr. Selçuk YELES*

GİRİŞ

Türkiye'nin çok partili demokratik hayata geçişi, hem iç hem de dış gelişmelerin bir sonucudur. Bilindiği gibi Atatürk 1938'de ölünce yerine yakın arkadaşı İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilmiştir. İkinci Dünya Savaşı ve bu savaş sonrasındaki yıllarda Türkiye'nin tarafsızlığını koruma çabası tek parti baskı yönetiminin bir gerekçesi olarak kullanılmıştır. Bu dönemde siyasal bir muhalefet grubu örgütleyebilmek için kullanılabilecek yolların hemen hemen hepsi kapatılmış, devlet ile parti (Cumhuriyet Halk Partisi) özleştirilmek istenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişmeler Türkiye Cumhuriyeti'ni tek partili düzenin gittikçe artan bir hızla baskı rejimine dönüşmesi veya düzenin demokratikleştirilmesi gibi iki alternatifle kar-

(*) Açıköğretim Fakültesi Öğretim Elemanları.

şı karşıya bırakmıştır. Ancak Cumhuriyet felsefesi temelde Batı tipi toplum yapısı yaratmayı amaçladığından düzenin demokratikleştirilmesi tercih edilmiştir.

Batı dünyasının etkisi, halkın tek parti dönemine gösterdiği olumsuz tepki ve o zamana dek izlenmiş olan devletçi uygulamaların savaş sonrasında yetersiz kalışı gibi faktörlerin de etkisiyle 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kurulmasına izin verilmiştir.

Demokrat Parti'nin kuruluşu, siyasal düzenin demokratikleştirilmesi açısından atılmış somut bir adım niteliği taşımaktadır. Demokrat Parti'nin kuruluşunu, Halk Partisi hükümetinin siyasal düzeni liberalleştirmek yönünde aldığı kararlar izlemiş, muhalefet partilerinin hukuksal güvenceleri, seçim ve dernekler yasasında yapılan değişikliklerle sağlanmıştır. 1947 yılında yapılması gereken seçimler CHP'nin kararıyla bir yıl öne alınarak, 21 Temmuz 1946'da yapılmıştır. Tek parti döneminden çok parti dönemine geçilen 1946 yılında yapılan seçimlerde ilk defa CHP dışında bir siyasi parti meclise girebilmiştir. Meclisteki toplam 465 sandalyenin 62'sini DP kazanmıştır. Daha sonra DP'deki parçalanmalar nedeniyle bu sayı 41'e düşmüştür.

Değişen seçim yasası sonrası yapılan 14 Mayıs 1950 seçimlerini ise oyların % 53'ünü alan DP kazanmış ve 408 milletvekili çıkarılmıştır. Muhalefetin ancak 69 milletvekili çıkarabildiği bu seçimlerde, parlamento VIII. döneme kıyasla büyük oranda yenilenmiş, yepyeni bir kadro mecliste yer almıştır. Ancak parlamento geleneğini sürdürecektir sayıda eski parlamenterin de meclise girdiği 1950 seçimlerinin Türkiye'nin siyasal tarihinde çok önemli bir yeri vardır.

Türkiye'de 1950 yılında başlayan «iktidarlar seçim yoluyla değişir» ilkesi ancak 10 yıl devam edebilmiş, 1960 yılında yapılan askeri bir müdahale ile parlamento kapatılmış, demokrasi yerini geçiş dönemi yönetimine bırakmıştır.

15 Ekim 1961'de yapılan seçimlerde demokratikleşme süreci yeniden başlatılmış ancak bu süreç 12 Mart 1971'de yapılan askeri bir müdahale uyarısı ile önemli bir yara almıştır. 10 yıl sonra 12 Eylül 1980'de yapılan askeri bir müdahale ile de parlamento tekrar kapatılmıştır.

12 Eylül 1980 sonrası Kurucu Meclis ile demokrasiye geçiş süreci yeniden başlatılmış ve 1983 yılında yapılan seçimlerle parlamento tekrar açılmıştır.

Bilindiği gibi dünyanın neresinde ve hangi gerekçelerle yapılmış olursa olsun parlamenter sistemin varlığını ortadan kaldırmaya yönelik müdahalelerin ülkelerin demokratikleşme sürecinde yıllarca kapanmayan önemli yaralar açtığı tartışılmaz bir gerçektir. Bu müdahalelerin şüphesiz en büyük tahribatı da parlamento üzerinde olmaktadır. Her seferinde yeni bir parti parlamentoya girmekte ve bu kadro tecrübe kazanıncaya kadar siyasal hayatta önemli problemler çıkmakta ve hatalar yapılmaktadır. Türkiye'de demokrasinin temel problemlerinden biri de budur. Bir ülkenin siyasal yaşamında parlamentonun etkinliği geniş ölçüde onu oluşturan üyelerin siyasal bilinç, kültür, gelenek ve göreneklerine önemli ölçüde bağlıdır.

Olaya bu açıdan bakıldığında Türkiye'de demokrasiye yapılan müdahaleleri izleyen geçiş dönemleri sonrasındaki genel seçimlerin ve bu seçimlerle parlamentoya girmeye hak kazanan milletvekillerinin sahip oldukları özelliklerin büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, Türkiye'de çok partili siyasal yaşama tam anlamıyla geçişin başlangıcı sayılan 14 Mayıs 1950 seçimleri ile 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sonrasında yapılan ilk demokratik genel seçim olması nedeniyle 29 Kasım 1987 seçimleri sonrasına parlamentoya giren milletvekillerinin değişik özellikleri incelenmiştir. Önce 14 Mayıs 1950 ve 29 Kasım 1987 genel seçim sonuçları bu seçimler sonucunda hükümette yer alan bakanlar kurulu üyelerinin değişik özellikleri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Çalışmanın diğer bölümlerinde ise 1950 ve 1987'de parlamentoya giren milletvekilleri, yaş dağılımları, medeni durumları, çocuk sayıları, öğrenim ve meslek gruplarına göre dağılımları, yabancı dil bilme durumları ile doğum yerleri açısından karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Her iki yıla ait meclis katologları, incelemeler, makaleler, haberler taranarak, 1950 yılı için 471, 1987 yılı için ise 450 milletvekili çalışmada veri olarak ele alınmıştır.

I. SEÇMEN SAYILARI VE OY KULLANMA

Tablo 1

14 Mayıs 1950 ve 29 Kasım 1987 Genel Seçimleri
Seçmen Sayıları ve Oy Kullanma Oranları

	1950	1987
1. Kayıtlı seçmen sayısı	8.905.743	26.328.106
2. Oy kullanan seçmen sayısı	8.623.168	24.554.721
3. Geçerli oy sayısı	8.051.650	23.971.629
4. Geçerli oy oranı (3/2)	% 93	% 97
5. Oy kullanma oranı (2/1)	% 96	% 93

Tablo 1'de görüldüğü gibi 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde kayıtlı seçmen sayısı 8.905.743'dür. 1950 yılı Türkiye nüfusu ise 20.947.188'dir. O yıllarda ülke nüfusunun yaklaşık % 43'ü seçmen olma niteliklerine sahiptir. Aynı oran 1987 Genel Seçimlerinde ise % 50 civarındadır. 1987'deki seçmen sayısının yüksekliği, seçmen yaşının indirilmiş olmasına bağlanabilir. 1950-1987 döneminde seçmen sayısı aşağı yukarı üç katına çıkmıştır.

1950 ve 1987 seçimlerinde oy kullanma oranları sırasıyla % 96 ve % 93'dür. Yeni seçim kanununa göre Genel Seçimlerde oy kullanmayan seçmenlere para cezası getirilmesine rağmen 1987 seçimlerine katılma oranı 1950'ye göre daha azdır. 1950'de yapılan seçimlerin özelliği nedeniyle yaşanan heyecan katılma oranını yükseltmiştir.

1950'de % 93 olan geçerli oy oranı ise 1987'de % 87'ye yükselmiştir. Seçim pusulalarının geçmiş seçimlere oranla pek değişmesi ve basit bir şekilde düzenlenmiş olması nedeniyle iptal edilen oyların oranının düşmüş olduğu söylenebilir.

14 Mayıs 1950 ve 29 Kasım 1987 Genel Seçim sonuçlarının karşılaştırılmasından önce her iki genel seçimin farklı seçim kanunlarına göre düzenlendiklerini belirtmekte yarar vardır.

Milletvekili sayısı 1950 seçimlerinde sabit bir nüfus sayısına göre (her 40.000 kişiye 1 milletvekili), 1987 seçimlerinde ise genelde 450 olarak belirlenmiştir.

II. PARTİLERİN OY DAĞILIMI VE MİLLETVEKİLİ SAYILARI

Tablo 2

1950 ve 1987 Genel Seçimleri
Partilerin Oy Dağılımı ve Milletvekili Sayıları

	Aldığı oy	%	Milletvekili	%
1950				
DP	4.241.393	53	408	84
CHP	3.176.561	39	69	14
MP	250.414	3	1	—
Bağımsızlar	383.282	5	9	2
Toplam	8.051.650	100	487	100
1987				
ANAP	8.704.335	36,3	292	65
SHP	5.931.000	24,7	99	22
DYP	4.587.062	19,1	59	13
DSP	2.044.576	8,5	—	—
Refah P.	1.717.425	7,1	—	—
Diğer	987.231	4,0	—	—
Toplam	23.971.629	100	450	100

1950 seçimlerinde DF oyların % 53'ünü (408 milletvekili) 1987 seçimlerinde ise ANAP % 36,3'ünü (292 milletvekili) alarak tek başlarına iktidar olmuşlardır. 1950'de muhalefet partileri %42, 1987'de ise % 44 oy alarak meclise girmişlerdir. 1987 seçimlerinde seçim kanununda yapılan değişiklikler ve konulan baraj nedeniyle diğer partiler ve bağımsızlar % 20 civarında oy almalarına rağmen meclise girememişlerdir. Söz gelişi DSP %8,5 oy almasına rağmen hiç milletvekili çıkaramamıştır.

Partilerin aldıkları oy ile çıkardıkları milletvekili yüzdeleri oranlandığında 1950'de DP'nin aldığı oylara oranla % 60 fazla milletvekili, 1987'de ise ANAP'ın % 80 fazla milletvekili çıkardığı görülmektedir. 1950'de DP milletvekilliklerinin % 84'ünü, 1987'de ANAP ise % 65'ini elde etmiştir.

III. BAKANLAR KURULU ÜYELERİ

Tablo 3
22 Mayıs 1950 Bakanlar Kurulu Üyeleri

BAŞBAKAN	: Adnan MENDERES	(İstanbul)
ÇALIŞMA BAKANI	: Hasan POLATKAN	(Eskişehir)
İŞLETMELER BAKANI	: Prof. Muhlis METE	(İstanbul)
ULAŞTIRMA BAKANI	: Tevfik İLERİ	(Samsun)
İÇİŞLERİ BAKANI	: Rükneddin NASUHOĞLU	(Edirne)
DIŞİŞLERİ BAKANI	: Fuad KÖPRÜLÜ	(İstanbul)
MİLLİ SAVUNMA BAKANI	: Refik Şevket İNCE	(Manisa)
MALİYE BAKANI	: Halil AYAN	(Bursa)
MİLLİ EĞİTİM BAKANI	: Avni BAŞMAN	(İzmir)
BAYINDIRLIK BAKANI	: Fahri BELEN	(Bolu)
EKONOMİ VE TİCARET BAKANI	: Zühtü VELİBEŞE	(İzmir)
SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM BK.	: Prof. Nihat Reşat BELGER	(İstanbul)
GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI	: Nuri ÖZSAN	(Muğla)
TARIM BAKANI	: Nihat EĞRİBOZ	(Çanakkale)
ADALET BAKANI	: Halil ÖZYÖRÜK	(İzmir)

Tablo 4
11 Aralık 1987 Bakanlar Kurulu Üyeleri

BAŞBAKAN	: Turgut ÖZAL	(İstanbul)
DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI	: İ. Kaya ERDEM	(İzmir)
DEVLET BAKANI	: Kazım OKSAY	(Bolu)
DEVLET BAKANI	: Nihat KİTAPÇI	(Erzurum)
DEVLET BAKANI	: Ali BOZER	(İçel)
DEVLET BAKANI	: Adnan KAHVECİ	(İstanbul)
DEVLET BAKANI	: Mehmet ŞAZAR	(Kayseri)
DEVLET BAKANI	: Abdullah TENKEKİ	(Konya)
DEVLET BAKANI	: Yusuf Bozkurt ÖZAL	(Malatya)
DEVLET BAKANI	: Cemil ÇİÇEK	(Yozgat)
DEVLET BAKANI	: Veysel ATASOY	(Zonguldak)
MİLLİ SAVUNMA BAKANI	: Ercan VURALHAN	(Ankara)
MALİYE VE GÜMRÜK BAKANI	: A. Kurtcebe ALPTEMOÇİN	(Bursa)
MİLLİ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR BAKANI	: H. Celal GÜZEL	(Gaziantep)
SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM BAKANI	: Bülent AKARCALI	(İstanbul)
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANI	: İ. Safa GİRAY	(İstanbul)
TARIM ORMAN VE KÖYİŞLERİ BAKANI	: H. Hüsnü DOĞAN	(İzmir)
İÇ İŞLERİ BAKANI	: Mustafa KALEMLİ	(Kütahya)
ULAŞTIRMA BAKANI	: Ekrem PAKDEMİRLİ	(Manisa)
SANAYİ VE TİCARET BAKANI	: Şükrü YÜRÜR	(Ordu)
DIŞ İŞLERİ BAKANI	: Mesut YILMAZ	(Rize)
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI	: Fahrettin KURT	(Trabzon)
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI	: M. Tınaz TİTİZ	(Zonguldak)
ADALET BAKANI	: M. Oltan SUNGURLU	(Gümüşhane)
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI	: İmren AYKUT	(İstanbul)

22 Mayıs 1950 ve 11 Aralık 1987 tarihlerinde ilan edilen Bakanlar Kurulu Üyeleri listelerine bakıldığında, 1950 yılında Başbakan dahil Bakanlar Kurulu Üyeleri'nin sayısının 15, 1987'de ise 25 olduğu görülmektedir. Her iki Bakanlar Kurulu listesinde de kabinede yer alan İstanbullu milletvekillerinin sayısı diğer illerden fazladır.

1987 Bakanlar Kurulu listesinde 1950'den farklı olarak biri Başbakan Yardımcısı olmak üzere 10 Devlet Bakanlığı bulunmaktadır.

1950'deki Maliye ve Gümrük Bakanlıkları, 1987'de Maliye ve Gümrük Bakanlığı; Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı; Bayındırlık Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı; Tarım Bakanlığı, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı; Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; Çalışma Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak değişikliğe uğramıştır.

1987 kabinesinde İşletmeler Bakanlığı bulunmamaktadır. 1950'de ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı bulunmuyordu.

1950 - 1987 dönemleri arasındaki 37 yılda bakanlık sayılarında ve isimlerinde yapılan pek çok değişiklik, 1980 sonrasında alınan rasyonel kararlarla ortadan kaldırılmış ve bakanlıklar bir iki istisna dışında 1950'deki duruma gelmiştir. Ancak geçmişteki değişikliklerin izleri bakanlıkları tanımlamak için kullanılan kelimelerin sayıca artmasına neden olmuştur.

IV. BAKANLAR KURULU ÜYELERİNİN ÖZELLİKLERİ

Tablo 5
Bakanlar Kurulu Üyelerinin Özellikleri

	1950	1987
Bakan sayısı (*)	15	25
Yaş ortalaması	52.5	48.7
Medeni durumları		
Bekar	—	1
Evli	15	24
Çocuk sayısı	32	56
Ortalama çocuk sayısı	2.1	2.3
Yüksek öğrenim dalları		
Hukuk Fakültesi	7	3
Tıp Fakültesi	1	1
SBF	2	4
Mühendislik Fakültesi	2	11
Askeri Okul	1	1
İktisat ve İş İdaresi	—	4
Diğer Yüksek Okullar	2	1
Meslekleri		
Mühendis	—	3
Hukukçu	5	2
Kamu Yöneticisi	3	5
Asker	—	1
Öğretim Üyesi	3	3
Kamu görevlisi	1	1
Sanayici/İşletmeci	—	1
Özel Sektör Yöneticisi	—	8
Maliyeci	2	1
Çiftçi	1	—

(*) Başbakan dahil

Tablo 5'de 1950 Bakanlar Kurulu Üyelerinin yaş ortalamasının 52.5, 1987'de ise 48.7 olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle 1987'de Bakanlar Kurulu 1950'ye oranla 3.8 yaş gençleşmiştir. 1950'de Bakanlar Kurulu üyelerinin hepsi evli, 1987'de sadece 1'i bekârdır.

1950'de kabinede yer alan üyelerin ortalama çocuk sayısı 2.1 iken bu rakam 1987'de 2.3'e çıkmıştır.

1950'de kabinede yer alan 7 bakanın Hukuk Fakültesi mezunu oluşu dikkati çeken bir özelliktir. 1987'de ise kabinede yer alan Hukuk Fakültesi mezunlarının sayısı sadece 3'dür. 1950'de kabinede sadece 2 mühendis varken bu rakam 1987'de 11'e ulaşmıştır (% 44). 1987'de 8 kabine üyesi (% 32) meslek olarak profesyonel yöneticiliği belirtmişlerdir. Kamu yöneticisi olanlar ise 5 kişidir. 1950'de kabinede özel sektör yöneticisi bulunmamaktadır. Kamu yöneticilerinin sayısı ise sadece 3'dür. Her iki kabinede de 3 öğretim üyesi bulunmaktadır.

V. IX. VE XVIII. DÖNEM MİLLETVEKİLLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ÖZELLİKLERİ

Tablo 6
Yaş Dağılımları

	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
30 - 39	142	30	118	27
40 - 49	139	30	189	42
50 - 59	120	25	94	21
60 - 69	65	14	44	10
70 - 79	5	1	4	—
80 -	—	—	1	—
Toplam	471	100	450	100

Yaş Ortalaması : 1950 : 47,3 1987 : 46.0

14 Mayıs 1950 (IX. Dönem) ve 29 Kasım 1987 (XVIII. Dönem) Genel Seçim sonuçlarına göre parlamentoya girmeye hak kazanan milletvekillerinin yaş dağılımlarına bakıldığında 1950'de 47.3 olan yaş ortalamasının 1987'de 46'ya düştüğü görülmektedir. 50 yaşın altındaki milletvekillerinin oranı % 60 iken bu oran 1987'de % 69'a ulaşmıştır. 1950'de parlamentoda 80 yaşın üzerinde milletvekili yoktur. 1987'de ise 80 yaşın üzerinde 1 milletvekili bulunmaktadır.

Tablo 7
Medeni Durumları

	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
Bekar	34	7	9	2
Evli	424	90	435	97
Dul/Boşanmış	13	3	6	1
Toplam	471	100	450	100

1950 yılında parlamentodaki bekâr milletvekillerinin oranı % 7, 1987'de ise % 2'dir. Dul ve boşanmış milletvekillerinin sayısı 1950'de 13 iken 1987'de 6'ya düşmüştür.

Tablo 8
Çocuklu ve Çocuksuz Milletvekili Sayısı

	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
Çocuksuz Milletvekili Sayısı	40	7	26	6
Çocuklu Milletvekili Sayısı	397	93	415	94

Tablo 8 incelendiğinde her iki dönemde de çocuklu-çocuksuz milletvekili oranlarında önemli bir değişikliğin olmadığı görülmektedir.

Tablo 9
Çocuk Sayıları

Çocuk Sayısı	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
1	97	26	41	9
2	128	32	193	46
3	86	22	111	27
4	41	11	35	8
5	23	5	17	4
6	7	2	7	2
7	9	2	5	1
8	—		3	
9	—		2	3
10 +	3		2	
Toplam Çocuk Sayısı	394	100	416	100

Çocuklu Milletvekillerine Düşen Ortalama Çocuk Sayısı :
1950 : 2.58 1987 : 2.70

1950'de 1 çocuklu milletvekillerinin oranı % 26 iken bu oran 1987'de % 9'a düşmüştür. 1950'de sayıları 128 olan 2 çocuklu milletvekillerinin sayısı ise 1987'de 193'e çıkmıştır. Çocuklu milletvekillerine düşen ortalama çocuk sayısı 1950'de 2.58 iken, 1987'de 2.70'e yükselmiştir.

Tablo 10
Öğrenim Durumları

Fakülteler	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
Fakülteler	294	63	342	76
Tıp	57		17	
Diş Hekimliği	2		5	
Eczacılık	8		19	
Veterinerlik	3		1	
Mimarlık	1		12	
SBF	27		24	
DTCF	2		5	
Hukuk	153		104	
Edebiyat	6		1	
Eğitim	2		4	
İktisat/İşletme	3		54	
İlahiyat	1		2	
Elektrik/Elektronik	4		8	
Endüstri	—		2	
Fizik	—		1	
Harita/Kadastro	—		1	
İnşaat	6		35	
Jeofizik	—		2	
Jeoloji	—		1	
Kimya	—		6	
Maden/Metalurji	3		6	
Makine	2		14	
Orman	2		9	
Petrol	—		1	
Ziraat	12		8	
Askeri Okullar	28	6	7	2
Yüksek Okullar	24	5	20	5
Basın/Yayın	—		1	
Siyasal Bilimler	1		2	
İktisadi/Ticari Bilimler	18		9	
Meslek Yüksek Ok.	2		3	
Y. Tekniker Ok.	—		4	
Y. Öğretmen Ok.	3		1	
Enstitüler	1	—	14	3
Y. İslam Enstitüsü	—		6	
Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü	—		2	
Eğitim Enstitüsü	1		6	
Liseler	57	12	31	7
Öğretmen Okulu	6		3	
Meslek Lisesi	1		5	
Lise	50		23	
Ortaokul	40	9	20	4
İlkokul	16	3	16	3
Hususi	11	2	—	—
Toplam	471	100	450	100

1950 ve 1987'de ilkokul mezunu milletvekillerinin oranı %3' dür. Ortaokul mezunlarının oranı 1950'de % 9 iken 1987'de % 4'e, 1950'de % 12 olan lise mezunlarının oranı ise 1987'de % 7'ye düşmüştür. Türkiye'de 1950'de %30'un üzerinde olan okuma yazma oranı 1987'de %90'ın üzerine çıkmıştır.

Tablo 10 incelendiğinde 1950'de 11 milletvekilinin hususi (özel) eğitim gördükleri görülmektedir. Bunların arasında o zamanki Cumhurbaşkanı Celal BAYAR'da bulunmaktadır.

1950'de yüksek öğrenim görenlerin oranı % 74 iken bu oran 1987'de % 86'ya ulaşmıştır. 1950'de 57 olan tıp doktorlarının sayısı 1987'de 17'ye düşmüştür. Aynı düşüş meclise giren Hukuk Fakültesi mezunları arasında da görülmektedir. 1950'de meclise 153 (% 32) hukukçu girerken 1987'de 104 (% 23) hukukçu meclise girebilmiştir. 1950'de 29 olan mühendis sayısı 1987'de 94'e (%21) çıkmıştır. Nitekim bu durum kabineye de yansımıştır. 1950'de kabinede 2 mühendis yer alırken 1987'de 11 mühendis yer almıştır. 1987'de meclise giren mühendisler arasında 35 inşaat ve 14 makina mühendisinin bulunması dikkati çeken diğer bir özelliktir.

1950 ve 1987 Genel Seçim sonuçlarına göre parlamentoya giren milletvekillerinin öğrenim konuları ile sahip oldukları meslekler arasında bazı önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bunun birinci nedeni bitirilen öğrenim kurumu ile yapılan işin farklı olması, ikinci nedeni ise meslek tanımlanmasında karşılaşılan zorluklardır. Sözgelisi yönetici durumunda bulunan bir milletvekili mühendislik eğitimi görmüş olabilir. Bu durumdaki milletvekili bilgi formlarını cevaplarken farklı kıstaslara göre mesleğini belirtebilir.

1950 ile 1987 seçim sonuçlarına göre parlamentoya giren milletvekillerinin meslek gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında 1950'de 17 olan gazeteci ve yazar sayısının 1987'de 6'ya, 44 olan çiftçi sayısının 15'e, 50 tıp doktorunun 11'e, 37 kamu görevlisinin 23'e, 26 olan asker sayısının 5'e, hakim/savcı ve yüksek yargı organlarından olanların sayısının ise 29'dan 5'e düştüğü görülmektedir.

1950'de 26 kamu yöneticisi 1987'de 55'e, 6 mühendis 32'ye, 11 özel sektör yöneticisi 38'e, 3 inşaat müteahhiti 12'ye, 73 avukat 83'e ve 9 belediyece 18'e yükselmiştir. 6 sendikacı da 1987'de milletvekili olarak meclise girmiştir.

Tablo 11
Mesleklere Göre Dağılımları

	1950	1987
Asker	26	5
Bankacı	3	5
Gazeteci/Yazar	17	6
Çiftçi	44	15
Nakliyeci	2	4
Tıp Doktoru / Hekim	50	11
Diş Hekimi	2	5
Veteriner Hekim	—	1
Eczacı	8	11
Hukukçu		
Avukat	73	83
Hakim / Savcı	17	3
Y. Yargı Organı Üyesi	12	2
Öğretim Elemanı		
Öğretim Üyesi	15	20
Öğretim Görevlisi	4	3
Öğretmen	9	6
Kamu Yöneticisi	26	55
Kamu Görevlisi (Memur)	97	23
Hariciyeci	4	2
Belediyeci	9	18
Mali Müşavir ve Muhasebeci	5	11
Mimar	2	5
Mühendis	6	32
Sendikacı	—	6
Sigortacı	—	2
Kooperatifçi	—	4
Özel Sektör Yöneticisi	11	38
Sanayici	7	5
Tüccar	58	48
Müteahhit (İnşaat)	2	12
Toplam	471	450

Tablo 12
Yabancı Dil Bilme Durumları

	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
Yabancı dil bilmeyen	197	42	119	26
Yabancı dil bilen	274	58	331	74
Toplam	471	100	450	100

1950'de yabancı dil bilenlerin oranı % 58 iken bu oran 1987'de % 74'e yükselmiştir. Ancak yabancı dil bilgisinin derecesi açıklanmadığı için bu oranların ihtiyatla karşılanması gerekmektedir.

Tablo 13
Bilinen Yabancı Dil Sayısı

	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
1 Dil	178	65	252	76
2 Dil	60	22	65	19
3 Dil	26	10	13	3
4 Dil	9	3	1	2
5 Dil	1	—	—	—
Toplam	274	100	331	100

1950'de yabancı dil bilenlerden % 65'i 1, % 22'si 2, % 10'u da 3 dil bilmektedir. 1987'de ise yabancı dil bilenlerin % 76'sı 1, % 19'u 2, % 3'ü ise 3 dili konuşabilmektedir.

Milletvekillerinin bildikleri yabancı dillere bakıldığında Dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmeyi mecliste de görmek mümkündür. 1950'de yabancı dil bilenler içersinde Fransızca'yı bilenler 178 (% 65), 1987'de ise 98 (% 29) kişidir. 1950'de İngilizce'yi bilenlerin oranı % 16 iken 1987'de bu oran % 46'ya ulaşmıştır. Aynı yıllarda Almanca bilenlerin oranı da % 30'dan % 13'e düşmüştür. 1950'de Mecliste Arapça bilen milletvekili sayısı 8 iken bu rakam 1987'de 24'e ulaşmıştır.

Tablo 14
Bilinen Yabancı Diller

	1950							1987						
	1	2	3	4	5	Sayı	%	1	2	3	4	5	Sayı	%
Fransızca	126	38	9	4	1	178	65	81	15	2	—	—	98	29
İngilizce	31	10	3	2	(2)	46	16	138	13	2	(1)	—	154	46
Almanca	13	6	9	2	(3)	30	11	27	13	3	(2)	—	43	13
Arapça	6	—	2	—	—	8	3	4	16	4	—	—	24	7
Farsça	—	4	—	—	—	4	—	—	5	2	—	—	7	—
İtalyanca	—	—	2	1	(4)	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Rusça	1	1	—	—	(5)	2	3	1	1	—	(4)	—	2	5
Rumca	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—
Yunanca	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	(3)	—	1	—
Latince	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Toplam	178	60	26	9	1	274	100	252	65	13	1	—	331	—
%	65	22	10	3	—	—	100	78	19	3	2	—	—	100

Tablo 15
Yurt İçinde ve Dışında Doğanlar

	1950		1987	
	Sayı	%	Sayı	%
Yurt içinde doğanlar	433	92	446	99
Yurt dışında doğanlar	38	8	4	1
Toplam	471	100	450	100

Milletvekillerinin doğdukları yerlere göre dağılımlarına bakıldığında yurt dışında doğanların oranının 1950'de % 8'den, 1987'de % 1'e düştüğü görülmektedir. Tablo 16 incelendiğinde bunun sebebi kolayca anlaşılır. Osmanlı İmparatorluğu'nun kaybettiği topraklarda yaşayan milyonlarca Türk'ün bu ülkelerden Türkiye'ye göç etmeleri bu durumu doğuran en önemli sebeptir.

Tablo 16
Yurt Dışında Doğanların
Doğdukları Ükelere Göre Dağılımları

	1950	1987
	Sayı	Sayı
Yunanistan	16	1
Bulgaristan	7	2
S.S.C.B.	5	1
Yugoslavya	2	—
Suriye	3	—
Mısır	2	—
Fransa	1	—
Arnavutluk	1	—
İran	1	—
Toplam	38	4

SONUÇ

Bilindiği gibi demokrasilerin temeli siyasal partilere ve onları oluşturan insan unsurlarına dayalıdır. Ülkemizde yıllardan beri süren gelen demokrasiyi oluşturma ve koruma çabaları içerisinde bu iki unsurun yeri oldukça önemlidir. Türkiye'de demokratik hayata yapılan müdahaleleri izleyen geçiş dönemleri sonrasındaki genel seçimlerin siyasi hayatımızda ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Türkiye'de çok partili siyasi hayata tam anlamıyla geçişin başlangıcı sayılan 14 Mayıs 1950 seçimleri ile 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin sonrasında yapılan ikinci genel seçimler (29 Kasım 1987) arasında, olağanüstü durumların sonrasında yapılan demokratik seçimler olmaları nedeniyle büyük benzerlikler vardır.

Her dönemde olduğu gibi böyle dönemlerde de parlamentonun etkinliği geniş ölçüde onu oluşturan üyelerin siyasi bilinç ve kültürleri ile siyasal gelenek ve göreneklere bağlıdır. Bu nedenle böyle dönemlerde parlamentoya giren milletvekillerinin sosyo-kültürel özelliklerinin de büyük bir önem taşıdığı söylenebilir. Ayrıca bir parlamento geleneğinde çok önemli bir faktör olan parlamento tecrübesi faktörü, 40 yıldır yaşanan olaylar dolayısıyla hep zayıf kalmıştır. 1987 seçimleri sonucunda uzun parlamento tecrübesi olan milletvekillerinin sayısı bir düzineyi bulmamaktadır.

1950 ve 1987 seçimlerine katılma oranı % 90'ın üzerindedir. Her iki seçime katılma oranı son derece yüksek olmuştur. 1950'de DP % 53 oy almış, milletvekillerinin % 84'ünü çıkararak 408 milletvekiliyle parlamentoya girmiştir. 1987'de ise ANAP oyların % 36'sını ve milletvekilliklerinin % 65'ini alarak DP gibi tek başına iktidar olmuştur.

Her iki dönemde de sadece 2 muhalefet partisi meclise girebilmiştir. 1950'de I. nci Menderes Kabinesi'nde 14 bakan bulunurken, 1987 Kabinesi'nde bakan sayısı 24'dür.

Her iki meclisde de yaş ortalaması birbirine çok yakındır. Milletvekillerinin büyük bir çoğunluğu evli ve 2 çocuktur, yine büyük çoğunluğu yüksek öğrenimlidir. 1950'de Hukuk, Tıp, SBF, 1987'de Hukuk, Mühendislik, İşletme-İktisat okulları mezunları çoğunluktadır. 1950'de ve 1987'de ilkökul mezunlarının oranı aynıdır (% 3). Ancak bu karşılaştırmayı yaparken 1950'de Türkiye'de okuma-yazma oranının % 30 civarında olduğu, 1987'de ise %90'ın üzerine çıktığı gerçeği unutulmamalıdır.

Milletvekillerinin mesleklere göre dağılımlarına bakıldığında 1950'de kamu görevlisi (97), avukat (73) ve tüccar (58), 1987'de ise avukat (83), Kamu yöneticisi (55) ve tüccar (48) olduğu görülür.

1950'de ve 1987'de yabancı dil bilenlerin oranı % 50'nin üzerindedir. 1950'de en çok bilinen dil Fransızca, İngilizce ve Almanca iken 1987'de İngilizce, Fransızca ve Almanca'dır.